

۲۰۶۹۱۸

از خشمی که داریم

مقدمه‌ای بر مطالعه خشم و ستیزه‌گری

مهر: اد عربستانی
و همکاران

انجمن انسان‌شناسی
ایران

انسان‌شناسی

انجمن روانشناسی
ایران

انسان شناسی

از خشمی که داریم

مقدمه‌ای بر مطالعه خشم و ستیزه‌گری

مهرداد عربستانی (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران)

با همکاری علی آخرتی، غزاله رنجبری و لیلا صیوری

ناشر: نشر انسان‌شناسی با همکاری انجمن انسان‌شناسی ایران

ویراستار: صدرا عمومی

طراح جلد: مهناز شاه‌علیزاده

صفحه‌آرا: وجیهه جوادی‌نیا

چاپ اول: بهار ۱۳۹۸

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۳۶,۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۵۲۶-۲-۹

نشانی: تهران، خ انقلاب، ویرود فردا اصلی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، ط ۳، واحد ۵۰۷

تلفن: ۶۴۴۶۶۰۰

کلیه آثار منتشره این انتشارات در حمایت نهاد علمی و نظر شخصی نویسندگان

محترم آن است و لزوماً تأیید نشر انسان‌شناسی نیست.

سرشناسه: عربستانی، مهرداد، ۱۳۴۷ و همکاران -

عنوان و نام پدیدآور: از خشمی که داریم: مقدمه‌ای بر مطالعه خشم و ستیزه‌گری / مهرداد عربستانی با

همکاری علی آخرتی، غزاله رنجبری و لیلا صیوری

مشخصات نشر: تهران: نشر انسان‌شناسی با همکاری انجمن انسان‌شناسی ایران، ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری: ۲۱۲ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۵۲۶-۲-۹

عنوان دیگر: مقدمه‌ای بر مطالعه خشم و ستیزه‌گری.

موضوع: خشم

Anger

موضوع: خشم -- پیشگیری

Anger -- Prevention

موضوع: خشم -- مدیریت

Anger -- Management

موضوع: پرخاشگری

Aggressiveness

رده بندی کنگره: ۴ ۱۳۹۸ ع ۴ ۵۷۵/BF

رده بندی دیویی: ۴۷/۱۵۲

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۹۴۸۰۹

فهرست مطالب

۷	مقدمه / مهرداد عربستانی
۱۷	ذیل اوا جایی / انم / رستی / غزاله رنجیری و لیلا صبوری
۲۳	۱. تعریف ماهیم مرتبط با خشم
۲۷	۱.۱. اسی زیست و روان شناختی خشم
۳۰	۱.۳. در دست برد خشم
۶۹	فصل دوم: عواطف رخنه به مثانه اجتماعی / علی آخرتی
۷۱	۱.۲. جامعه‌شناسی
۱۱۳	فصل سوم: شاکله‌های فرهنگی، خشم رستی / گری / مهرداد عربستانی و لیلا صبوری
۱۱۴	۱.۳. جهان‌شمولی‌ها و تفاوت
۱۱۹	۲.۳. معنای فرهنگی، ابراز مشروع
۱۳۵	۳.۳. جمع‌بندی
۱۴۱	فصل چهارم: خشم وجودی؛ از فرد تا سیاست / مهرداد عربستانی
۱۴۲	۱.۴. پرخاشگری ذاتی انسان: ناکامی در ذات تمدن
۱۵۲	۲.۴. خشم: خطاب به نماینده ارباب
۱۶۹	۳.۴. فرهنگ و تغییر بنیادین در روابط
۱۷۵	سخن آخر / مهرداد عربستانی
۱۸۳	منابع
۲۰۳	نمایه

مقدمه

مهرداد عربستانی

خشم از کجا می‌آید؟ این همان ناخوشایندی که هم ما را از داخل تحلیل می‌برد و هم دیگران را تحت تأثیر قرار می‌دهد و شاید بدتر از همه، باعث تصمیم‌های ارتجالی و نسنجیده‌ای می‌شود که گاهی تبعاتش برای فرد و جامعه تحمل‌پذیر نیست، چگونه شکل می‌گیرد؟ آیا برخی افراد استعداد بیشتری برای خشمگین شدن دارند؟ آیا سازمان‌دهی اجتماعی و فرهنگ برخی از جوامع انسانی به گونه‌ای است که تولید خشم را در بین اعضایشان تشویق و موجبات تجربه میزان بیشتری از خشم را نسبت به بقیه جوامع ایجاد می‌کنند؟ و برعکس، آیا چینش برخی از جوامع و الگوهای فرهنگی ایشان به گونه‌ای است که کمتر موجب خشمگینی اعضایش می‌شود؟ کدام شرایط، عوامل و مناسبات به خشم دامن می‌زند و یا آن را تضعیف می‌کنند؟ به

عبارتی دلالت‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی خشم کدام‌اند؟ و در نهایت اینکه آیا احترازی از تجربه خشم وجود دارد یا خیر؟

همه خشم را تجربه می‌کنیم و کمابیش همه در مورد اینکه چگونه می‌توان از بروز خشم جلوگیری کرد یا آن را کنترل کرد، یا اینکه خشم در کجا مجاز است و در کجا مجاز نیست، نظری داریم. خشم را می‌شود نشانه‌ای از نوعی نقیصه و کمبود دانست؛ نوعی ناتوانی در روبه‌رویی با وقایع و شرایط. گاهی نیز در شرایط خشم امری موجه قلمداد می‌شود. شاید بتوان جامعه‌ای را به کسی در آن خشمگین نشود، تنها در آرمان‌شهرهای خیالی سراغ گرفت؛ ولی نمی‌توان انکار کرد که برخی جوامع، بیش از بقیه، انسان‌هایی خشمگین می‌پروراندند و فرهنگی خشم‌آگین را تشویق می‌کنند. به در حال حاضر، تصور جایی که این هیجان مجال کمتری برای بروز پیدا کند و روال امور به شیوه‌ای باشد که طمأنینه و خرد بیش از هیجان و خشم بر مقدرات فردی و اجتماعی حاکم باشد، تصویری بی‌پایه نیست. مطالعات تطبیقی در مورد تجربه خشم در جوامع مختلف هم به خوبی نشان می‌دهند که همه مردمان دنیا در جوامع و کشورهای مختلف با تواتر و شدتی یکسان خشم را تجربه نمی‌کنند و در واقع در زمینه‌های مستقل از فرد در بروز خشم نقشی مسجل دارند.

تحقیقاتی در مورد شیوع و تواتر تجربه برخی عواطف در دنیا صورت گرفته‌اند. شاید معروف‌ترین و فراگیرترین آن‌ها پژوهش‌هایی است مؤسسه گالوپ^۱ انجام داده است. بر اساس یافته‌های گالوپ،

بیش از نیمی از ایرانیان در سال ۲۰۱۳ میلادی در غالب اوقات روز خشم و نگرانی را تجربه می‌کنند (۵۴ درصد تجربه خشم و ۵۸ درصد تجربه نگرانی) (Crabtree, 2013). همین طور طبق گزارش دیگری که گالوپ در تاریخ سوم ژوئن ۲۰۱۴ منتشر کرده است؛ ایرانیان، پس از مردم عراق، بالاترین میزان تجربه عواطف منفی مثل خشم، استرس، غم و نگرانی و نیز درد جسمانی را داشته‌اند (Clifton, 2014). بر اساس همین گزارش اخیر، در میان ۱۳۸ کشوری که در این پیمایش بررسی شده‌اند، ایرانیان از نظر «شادی» در رتبه ۹۳ قرار می‌گیرند. آخرین گزارش این مؤسسه که در سال ۲۰۱۵ منتشر شده است و مبتنی بر تحقیقاتی در سال ۲۰۱۴ هستند (Gallup, 2015, pp. 7-8) نشان می‌دهد که حدود ۴۹ درصد ایرانی‌ها و عراقی‌ها بخش عمده‌ای از روز گذشته‌شان را دچار خشم شده‌اند و از این حیث، دو کشور بالاترین میزان را در کل کشورهای مطالعه شده داشته‌اند. در گزارش سال ۲۰۱۷ گالوپ (p.8) ایرانیان خشمگین‌ترین مردم دنیا بوده‌اند. عراق کشوری بوده است که دهه‌ها جنگ داخلی، امنیتی و مضیقه‌های معیشتی را تجربه کرده است؛ از جنگ با ایران گرفته تا جنگ‌های خلیج فارس و بعدها جنگ با داعش. بی‌ثباتی سیاسی و ناامنی اجتماعی، همگی، وضعیت عراقی‌ها را به جایی رسانده است که کمتر می‌شنویم ایشان بیش از بقیه مردم دنیا خشمگین می‌شوند شاید چندان تعجب نکنیم؛ ولی سؤال این است که چرا ایرانیان در کنار عراقی‌ها همچنان بیشترین تجربه خشم را در روز دارند؟ درحالی‌که ایران غیر از دوران جنگ هشت‌ساله با عراق، دوران دیگری از بی‌ثباتی شدید را تجربه نکرده است و ظاهراً در وضعیت باثباتی قرار داشته است.